ISSN-1302-5600

MİLLÎ EĞİTİM

Yaz Summer **2019** • **Yıl** Year **48** • **Sayı** Number **223**

Üç Ayda Bir Yayımlanır. Hakemli Bir Dergidir.
Published Quarterly. A Refereed Journal.

Millî Eğitim Bakanlığı Adına Sahibi *Prof. Dr. Ziya SELÇUK*
The Publisher on Behalf of The Ministry of National Education *Millî Eğitim Bakanı*
Minister of National Education

Yayın Yönetmeni *İsmail ÇOLAK*
General Director *Destek Hizmetleri Genel Müdürü*
General Director of Support Services

Yazı İşleri Müdürü *Hüseyin Burak FETTAHOĞLU*
Chief Editor *Ders Kitapları ve Yayımlar Daire Başkanı*
Head of Textbooks and Publications Department

Yayın Kurulu *Prof. Dr. Mustafa SAFRAN Millî Eğitim Bakanlığı*
Editorial Board *Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet Öcal OĞUZ Ankara Hacıbayram Üniversitesi
Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Hüseyin KÖKSAL Gazi Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Turğay ÖNTAŞ Bülent Ecevit Üniversitesi
Dr. Muammer YILDIZ Millî Eğitim Bakanlığı

Yayın Koordinatörü *Hikmet AZER*
Publications Coordinator

Editör *Arif BÜK*
Editor

Ön İnceleme Komisyonu *Arif BÜK*
Pre-evalution Board *Çetin ELMAS*
Hikmet AZER

İngilizce Danışmanı *Nurcan ŞEN*
English Adviser

Dizgi/Kapak Tasarım *Pınar BALKIŞ*
Typesetting-Composition/Cover Design

Adres *Millî Eğitim Bakanlığı*
Address *Beşevler Kampüsü I Blok, 06560 Yenimahalle / ANKARA*
e-mail: med@meb.gov.tr web: dhgm.meb.gov.tr
Tel / Phone: 0.312 413 19 17 - 413 19 13

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları *7163*
Publications of Ministry of National Education
Süreli Yayınlar Dizisi *339*
Periodicals Series

24/09/2018 tarih ve 17266783 sayılı Makam Oluru ile 650 adet basılmıştır.
The journal was printed as 650 pieces according to the authority approval of Ministery of National Education with the date of 24/09/2018 and the number of 17266783.

Bu Sayının Hakemleri
Guest Advisory Board

Prof. Dr. Alaattin KIZILÇAOĞLU
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI
Prof. Dr. Aynur ÖZ ÖZCAN
Prof. Dr. Cebrail ÇİFTLİKLİ
Prof. Dr. Emin ATASOY
Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU
Prof. Dr. Hayat BOZ
Prof. Dr. Hayati AKYOL
Prof. Dr. Müge YILMAZ
Prof. Dr. Münevver ÇETİN
Prof. Dr. Nodirkhon KHASANOV
Prof. Dr. Tuncer BÜLBÜL
Prof. Dr. Yasemin KEPENEKCİ
Prof. Dr. Yavuz ERİŞEN
Doç. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ
Doç. Dr. Arife Figen ERSOY
Doç. Dr. Bedriye Tuğba KARAASLAN
Doç. Dr. Berna CANTÜRK GÜNHAN
Doç. Dr. Bekir DİREKCİ
Doç. Dr. Erol DURAN
Doç. Dr. Erdal BAY
Doç. Dr. Ersen YAZICI
Doç. Dr. Eylem TATAROĞLU
Doç. Dr. Gonca KEÇECİ
Doç. Dr. Hacı İLHAN
Doç. Dr. Halil İbrahim ÇANKAYA
Doç. Dr. Mehmet Ali DOMBAYCI
Doç. Dr. Mustafa ÇAPAR
Doç. Dr. Nalan OKAN AKIN
Doç. Dr. Necdet AYKAÇ
Doç. Dr. Necdet KONAN
Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM
Doç. Dr. Tamer KUTLUCA
Doç. Dr. Timur KOPARAN
Doç. Dr. Hasan YAVUZER
Dr. Öğretim Üyesi Cengiz POYRAZ
Dr. Öğretim Üyesi Onur SEVLİ
Dr. Öğretim Üyesi Utku BEYAZIT

Millî Eğitim dergisi **TÜBİTAK ULAKBİM** *Türkçe veri tabanı ile Uluslararası* **SCOPUS***'da,* **UDL-EDGE (i-Focus, i-journals, i-future)***'da indekslenmektedir.*

Abonelik Şartları
Derginin yıllık abonelik bedeli 40 TL dir.
Abonelik için yıllık abone bedelinin **Döner Sermaye Müdürlüğü** *adına* **Ziraat Bankası**
TR 60 0001 0025 3305 4952 1351 29 *nolu hesabına yatırılarak makbuzun kişi ise T.C. kimlik numarası, kurum ise vergi numarası ve açık adres yazılarak Millî Eğitim Bakanlığı Beşevler Kampüsü I Blok, 06560 Yenimahalle/ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.*

Baskı-Dağıtım
MEB Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü
(0312) 413 42 03

İçindekiler
Table of Contents

Matematik Öğretmeni Adaylarının Buluş Yoluyla Öğrenme Yaklaşımını Kullanma Durumlarından Yansımalar
Reflections On The Use Of Learning Approach Of Mathematics Teacher Candidates Through Invention
Mihriban HACISALİHOĞLU KARADENİZ • **5**

Eğitim Yöneticilerinin Yaşadıkları Sorunlar İle Sorun Çözmede Kullandıkları Teknikler
Problems, Problem Solving Techniques Of Educational Administrators
Kasım KARAKÜTÜK, Ece ÖZDOĞAN ÖZBAL • **33**

36-47 Aylık Çocuklarda Peabody Motor Gelişim Ölçeği-2'nin Uyarlama Çalışması ve Motor Gelişimin İncelenmesi
The Adaptation Study Of Peabody Developmental Motor Scales-2 For 36-47 Month-Old Children and The Investigation Of Their Motor Development
Taşkın TAŞTEPE, Aysel KÖKSAL AKYOL • **61**

2018 Türkçe Öğretim Programındaki Kazanımların Üst Düzey Düşünme Becerileri Bağlamında İncelenmesi
Analyzing Learning Outcomes Of New Turkish Teaching Curriculum In Terms Of Higher-Order Thinking Skills
Dilek ÜNVEREN KAPANADZE • **83**

Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilgisayar Oyunları Destekli Kodlama Öğrenimine Yönelik Tutumları
The Attitudes Of Gifted Students For Computer Games Supported Coding Learning
Ayşe ALKAN • **113**

Elektronik ve Otomasyon Bölümü Müfredatının Değişimi ve II. Öğretim Elektronik Haberleşme Programı Öğrencilerinin Başarı Durumları
Electronics and Automation Department Curriculum Change and II. Tuition Electronic Communication Program Students' Success
Serkan AYDIN • **129**

Öğretmenlerin Eğitim Düzeylerine Göre Sınıflandırılmasında Kariyer Uyum Yeteneklerinin Rolü
The Role Of Career Adaptability In Classifying Teachers By Educational Level
Ahmet AYAZ, Özgür Osman DEMİR • **147**

Farklılaştırılmış Matematik Programının Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Akademik Benliklerine Etkisi
The Effect Of The Differentiated Mathematics Program On Academic Self-Concept Gifted and Talented Students
Yasemin DERİNGÖL, Ümit DAVASLIGİL • **159**

Öğretmen Adaylarının Gözünden "Üniversite Hocası"
According To Teacher Candidate "University Lecturer"
Mustafa BAŞARAN,
Gül Şebnem ALTUNER ÇOBAN • **179**

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Harita ve Yön Okuryazarlığına İlişkin Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları
Social Studies Teacher Candidates' Understanding Level and Misconceptions With Regard To The Map and Direction Literacy
Memet Kuzey, Yavuz DEĞİRMENCİ • **207**

2018 Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki Kazanımların Uygulanabilirliğinin İncelenmesi
Investigation The Applicability Of Achievements In The 2018 Visual Arts Teaching Program
İbrahim Halil YURDAKAL • **231**

İkinci Dil Edinimi Sürecinde Çizgi Filmlerin Rolü: Eleştirel Bir Bakış
The Role Of Cartoons In The Second Language Acquisition Process: A Critical View
Mehmet Ali BAHAR, Dilek PEÇENEK • **245**

Özel Lise Yöneticilerinin Karar Verme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri
Problems Of Private High School Administrators In Decision Making Process and Solution Suggestion
Namık Kemal DEMİR • **267**

12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin Coğrafya Öğretim Programı ve Ders Kitaplarına Yansıması
Reflections Of 12 September 1980 Military Coup On Geography Teaching Program and Course Books
Niyazi KAYA, Hakan ÖNAL • **283**

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Bulunduğu İlkokullarda İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nitel Açıdan İncelenmesi
The Qualitative Investigation Of The Undesirable Student Behaviors In The Primary Schools Where There Are Foreign Students
Adnan DELEN, M. Hanifi ERCOŞKUN • **299**

Edebî Metin Aktarmaları Bağlamında Türkçeye ve Özbekçeye Yapılan Aktarmalara Bir Bakış
An Outlook On Translations To Turkish and The Uzbek Language Within The Context Of Literary Text Translations
Veli Savaş YELOK • **323**

Eğitime Yeni Bakışlar ve Alternatif Düşünceler
New Perspection On Education and Alternative Thougts
Zekeriyya ULUDAĞ, Ali YILMAZ • **341**

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nda Aday Gümrük Muhafaza ve Muayene Memurlarına Yönelik Olarak Gerçekleştirilen Hizmetiçi Eğitim Çalışmalarının Değerlendirilmesi
Evaluation Of In-Service Training Studies Achieved In The Ministry Of Customs and Trade For Adoptional Customs Enforcements and Customs Inspection Members
Tarık SOYDAN, Mustafa ÜNAL • **361**

Millî Eğitim Dergisi Yayın İlkeleri • 379
Publication Principles Of The Journal Of National Education

MİLLÎ EĞİTİM ● Cilt: 48 ● Sayı: 223, (299-322)

YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN BULUNDUĞU İLKOKULLARDA İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARININ NİTEL AÇIDAN İNCELENMESİ*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Adnan DELEN[1], M. Hanifi ERCOŞKUN[2]

* Bu çalışma, ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir kısmından özetlenerek hazırlanmıştır ve 10-12 Mayıs 2018 tarihinde Sivas'ta düzenlenen 13. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresinde özet bildiri olarak sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

1 Midyat İstiklal İlkokulu Müdür Yardımcısı, Mardin, adnandelen_tb@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9036-1501.

2 Dr. Öğretim Üyesi; Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Erzurum, ercoskun@atauni.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9932-3659.

Geliş Tarihi: 14.02.2019 **Kabul Tarihi:** 31.05.2019

Öz: Bu araştırma, Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan öğrenim çağındaki geçici koruma kapsamına alınan yabancı uyruklu çocukların, öğrenim gördükleri sınıflarda oluşan istenmeyen davranışların gerçekleşme düzeylerini ve nedenlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Sınıf öğretmenleri ve yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretmek için görevlendirilen Türkçe öğreticilerinden gönüllü 33 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin analizi sonucunda; yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasıyla; öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci ilişkilerinin daha çok "olumsuz"; sağlık, güvenlik ve sınıf disiplininin az da olsa "olumlu" etkilendiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin, sözel derslerde dersi anlamadıkları ve boş kaldıkları için istenmeyen davranışlar sergiledikleri saptanmıştır. Öğretmenler, istenmeyen davranışlara karşı daha çok; veli ile işbirliği kurma, öğrencinin sorunlarıyla yakından ilgilenme, öğrencileri ortak etkinliklere katma gibi yöntemleri tercih ettikleri ve uyguladıkları müdahale yöntemlerini genellikle "etkili" buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının, yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarılarına "olumlu", Türk öğrencilerin akademik başarılarına "olumsuz" etki ettiği görüşü ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geçici eğitim merkezi (GEM), yabancı uyruklu öğrenci, istenmeyen öğrenci davranışı.

THE QUALITATIVE INVESTIGATION OF THE UNDESIRABLE STUDENT BEHAVIORS IN THE PRIMARY SCHOOLS WHERE THERE ARE FOREIGN STUDENTS

Abstract:

This study aims to analyze the level and the reasons of the undesirable behaviors, which arose due to their inclusion in the Turkish education system, of the foreign children who had to immigrate to Turkey at the school age and were temporarily taken under protection. Volunteer 33 teachers composed of class teachers and Turkish teachers who were charged to teach Turkish to foreign students were interviewed in accordance with semi-structured interview form. Analysis of qualitative data of the study, it was found that the relationship between teacher-student and student-teacher were affected more "negatively" and health, safety and class discipline were influenced even a little "positively" following the inclusion of the foreign students in the Turkish schools. The admission of foreign students to Turkish schools has been evaluated by the participants as a good practice which is generally incomplete and negative. Although the inclusion of foreign students in the Turkish Schools was evaluated as a good approach, it was seen that the negative sides of this situation outnumbered. It was also detected that when the foreign students could not understand the verbal lessons and when they were left free, they showed undesirable behaviors. It was concluded that the teachers mainly preferred such methods as parents collaboration, dealing with students problems closely and including students in the common activities and they found these methods "effective". It was opinion has emerged that the inclusion of foreign students in the Turkish schools was "positive" in their academic success, while the Turkish students' academic success was affected "negatively".

Keywords: Temporary education center (TEC), foreign student, undesirable students behavior.

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca dünya çapında sürekli göç olaylarına rastlanmaktadır. Son olarak Ortadoğu'da yaşanan savaşlar ve iç karışıklıklar sonucu özellikle Nisan 2011-Eylül 2013 tarihleri arasında yoğun olmak üzere, yakın ve güvenli liman olarak görülen Türkiye'ye ağırlıklı olarak Suriye'den ve Irak'tan birçok insan göç etmek zorunda kalmıştır. İlk olarak Suriye'den gelen 250 kişilik grup 29 Nisan 2011'de Türkiye'ye giriş

yapmış ve bu göç hareketleri, yaşanan iç karışıklıkların devam etmesinden dolayı halen sürmektedir. Nitekim 15 Mart 2011 tarihinde Suriye'de başlayan iç karışıklıklarda sivillerle beraber en az 500 bin insanın yaşamını yitirdiği, 20 milyon nüfusa sahip olan Suriye'de; 13,5 milyon insanın yardıma muhtaç hale düştüğü belirtilmiştir. 6,3 milyon insan yerinden edilirken, yaklaşık 5 milyon insan komşu ülkelere göç ederek kurtulmaya çalışmıştır (AFAD, 2017). Nitekim Ortadoğu'daki iç karışıklıklar ve savaş ortamından kaçan insanların bir kısmı; coğrafik, dil ve kültürel özellikler açısından benzerlikler taşıyan Mardin ilinin Midyat ilçesine yerleşmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Bakanlığı'nın (AFAD) 31 Temmuz 2017 verilerine göre, Türkiye'de toplam 10 ildeki 23 geçici konaklama tesisinde yaklaşık 238 bin sığınmacının olduğu belirlenmiştir. Bu barınma merkezlerinde anaokulundan liseye kadar toplam 80.742 çocuk eğitime kazandırılmıştır. 225 bin Suriyeli insana çeşitli sertifika programlarında mesleki eğitim verilmiştir. Ayrıca araştırmanın yapıldığı Mardin ili Midyat ilçesindeki geçici barınma merkezinde 1.335 çadırda, 2.692 Suriyeli ve 1.614 Iraklı sığınmacının bulunduğu tespit edilmiştir (AFAD, 2017a).

Tüm bu olaylar yaşanırken Türkiye, "Açık Kapı Politikası" uygulayarak dünya çapında sığınmacılara en çok ev sahipliği yapan ülke olmuştur. Türkiye'nin izlediği bu politika ile ülkeye kabul edilen yabancı uyruklulara uluslararası mülteci hukuku teamüller gereğince "*geçici koruma*" statüsü verilmiştir. Böylelikle 2012 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM), Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin kendi ülkelerine dönene kadar Türkiye'de misafir statüsünde barındırılıp her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasına karar verilmiştir. *Geçici koruma*, ülkesinden ayrılması için zor durumda bırakılmış, ayrıldıktan sonra da geri dönme imkânı olmayan yabancılara sağlanan koruma türüdür. *Mülteci;* vatanını zorla terk etmek zorunda bırakılan kişilere, *sığınmacı;* mülteci statüsünü elde edebilmek için bekleyenlere, *göçmen* ise; kendi istekleriyle hiçbir baskı altında kalmadan vatanlarından çıkıp başka bir ülkeye gidenlere verilen isimdir (Kara ve Korkut, 2010).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (TEGM) tarafından 23.09.2014 tarihinde yayımlanan 2014/21 numaralı genelgede, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve Çocuk Hakları Sözleşmesi hükümlerine göre; eğitim hakkı, ayrımcılık yapılamayacağı, ihtiyaç sahibi çocuklara eğitim hakkının verilmesi, yaşadıkları sarsıntıların etkilerinin azaltılması, fiziksel ve psikolojik olarak korunmaları gerektiği ve ayrıca eğitim politikalarının belirlenmesinde çocuğun yararına göre düzenlemelerin yapılması vurgulanmaktadır (MEB, 2014). MEB ile AB Türkiye Delegasyonu arasında "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler İçin Mali İmkân" anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile Türkiye'deki Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine dâhil edilmesi hedeflenmiştir. MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM); "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemi'ne Entegrasyonu Projesi (PICTES)" ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türk eğitimine erişimini sağlamak için AB tarafından doğrudan hibelendirilmiştir.

Bu proje 03/10/2016 tarihinden itibaren başlamış ve bu projenin süresi 2 yıl olarak belirlenmiştir. Proje için talep edilen AB katkısı 300 milyon Euro'dur. Projenin öncelikli yürütüldüğü illerin sayısı 23'tür (MEB, 2016). Aynı zamanda Türkiye'ye yapılan göç sonucu eğitim-öğretim faaliyetlerini yakından takip etmek ve projeler üretmek amacıyla HBÖGM'nin bünyesinde 16/05/2016 tarihinde "Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı" kurulmuştur (MEB, 2016a). PICTES projesi kapsamında yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretmek için ilk başta 4200 öğretmen görevlendirilmiştir. Bu öğretmenlerle 1 yıl süreyle sözleşme imzalanmış ve gerekli görülmesi halinde sözleşmeleri en fazla 1 yıl daha uzatılacağı belirtilmiştir. Bu öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere haftada 35 saate kadar Türkçe eğitimi verecekleri ve gerekli görülmesi halinde bu öğreticilerin sömestr ve yaz tatillerinde de Türkçe eğitimine devam edecekleri belirtilmiştir (MEB, 2016b).

Farklı kültürlerde yetişmiş olan bireyler, değişik kültürlerle karşılaştıklarında ister istemez bu kültüre ayak uydurmakta zorlanırlar. Bireyler, karşılaştıkları yeni kültürden etkilenmekle birlikte bu kültürü olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilirler. Şüphesiz etkileme ve etkilenmenin en yoğun olduğu yerlerden birisi de eğitim sistemleridir. Eğitim sistemlerinin uygulandığı ve gerçekleştirildiği yerler ise okul ve sınıf ortamlarıdır. Farklı kültür ve yaşam tarzına sahip olan yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasıyla birlikte okul ve sınıf ortamlarında birtakım sebeplerden dolayı istenmeyen davranışlar görülebilmektedir. İstenmeyen davranışların çeşitleri, sergilenme sıklığı, hangi durumlarda sergilendikleri, bu davranışların sebeplerinin araştırılması ve eğitim çalışanları ile paylaşılması son derece önem taşımaktadır. Bu nedenle, Suriye ve Irak'taki savaş ortamından kaçarak Türkiye'ye sığınan ailelerin çocuklarının geçici eğitim merkezinden alınarak Türk eğitim sistemine dâhil edilmelerine, ilkokullardaki sınıf öğretmenleri ile ilkokul ve Midyat geçici konaklama tesisinde yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretmek için görevlendirilen öğretmenlerin görüşlerine göre şu sorulara yanıt aranmıştır;

1) Türk okullarına alınan yabancı uyruklu öğrencilerin öğretmen-öğrenci ilişkilerine etkisi nasıl olmuştur?

2) Türk okullarına alınan yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenci-öğrenci ilişkilerine etkisi nasıl olmuştur?

3) Türk okullarına alınan yabancı uyruklu öğrencilerin okul sağlığı, güvenliği ve sınıf disiplinine etkileri nasıl olmuştur?

4) Yabancı uyruklu öğrencilerin geçici eğitim merkezlerinden alınarak Türk okullarına kayıtlarının yapılması hakkında sınıf öğretmenlerinin bakış açısı nasıldır?

5) Türk okullarına alınan yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışlarının ortaya çıkması yer, zaman ve duruma bağlı olarak farklılaşmakta mıdır?

6) Türk okullarına alınan yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışlarının ortaya çıkmasına etki eden faktörler nelerdir?

7) Türk okullarına alınan yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışlarının nedenleri nelerdir?

8) Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı uyguladıkları müdahale yöntemleri nelerdir ve bu yöntemlerin etkililik düzeyi nasıldır?

9) Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının, Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarılarına etkisi nasıl olmuştur?

10) Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine daha etkin ve hızlı bir şekilde uyum sağlamaları için neler yapılmalıdır?

Yöntem

Bu araştırmada araştırmanın genel amacına ve alt problemlerin özelliğine uygun olduğundan dolayı nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşmeyi kabul eden ve doyurucu cevaplar verebilecek öğretmenlerle görüşmeler yapıldığı için, katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ve kartopu örnekleme yöntemleri ile belirlenmiş 33 öğretmenden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı

Nitel verilerin toplanmasında uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde 33 öğretmen ile yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen ses kayıtları yazıya geçirilerek 131 sayfalık veri seti oluşturulmuştur. Sınıf öğretmenleri SÖ1, SÖ2, SÖ3… SÖ25, Türkçe öğreticiler TÖ1, TÖ2… TÖ5 ve konaklama tesisindeki Türkçe öğreticiler KTÖ1, KTÖ2, KTÖ3 şeklinde numaralandırılarak kodlanmıştır. Benzerlik gösteren ifadeler birleştirilerek ortak kod sözcükler oluşturulmuştur. Daha sonra kategori ve temalar oluşturulmuştur. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından konunun amacına göre analiz edilmiştir. Daha sonra araştırma; sınıf içi öğretmen-öğrenci ilişkisi, öğrenci-öğrenci ilişkisi, okul güvenliği, sağlığı ve disiplini, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınması ile ilgili öğretmen görüşleri, yabancı uyruklu öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar, istenmeyen davranışları sergiledikleri durumlar, istenmeyen davranışların nedenleri, öğretmenlerin bunlara müdahale yöntemleri, yabancı uyruklu öğrencilerin sınıfın akademik başarısına etkisi ve yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumlarını sağlamaya ve hızlandırmaya yönelik öneriler olarak gruplandırılmıştır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme metinlerinin içerik analizinde kodlamanın güvenirliği için görüşmelerden rastgele seçilen birer örnek üzerinde araştırmacı, eğitim yönetimi alanında doktora yapan bir araştırma görevlisi ve danışman öğretim üyesi ayrı ayrı kodlama yapmıştır. Sonuçlar karşılaştırılarak, kodlamanın önyargı ve yanlış anlamadan uzak, ortak bir bakış açısına göre yapılması sağlanmıştır.

Araştırmanın güvenirliği:

$$\text{T (uzlaşma yüzdesi)} = \frac{\text{Görüş Birliği (Na)}}{\text{Görüş Birliği (Na)} + \text{Görüş Ayrılığı (Nd)}} * 100$$

formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Gay, 1987; Miles ve Huberman, 1994'ten aktaran; Gülteke, 2012). Nitel araştırmalarda uzmanların ve araştırmacının değerlendirmesi arasındaki uyumun % 70 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen güvenirlik sağlanmaktadır (Gay, 1987; Miles ve Huberman, 1994'ten aktaran; Saban, 2008, 430). Miles ve Huberman'ın formülüne göre, nitel analiz güvenirliği 82/(82+11)*100=.88 (%88) olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, araştırmanın nitel analizinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeye gönüllü olarak katılan sınıf öğretmenlerinin ve Türkçe öğreticilerinin görüşleri, kendilerinden izin alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. 25'i Sınıf öğretmeni ve 8'i Türkçe öğreticisi olmak üzere toplam 33 öğretmen ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme süreleri ortalama 10-39 dakika arasında sürmüştür. Daha sonra bu kayıtlar ayrıntılı bir şekilde yazıya dökülmüştür. Konuşma dili ile yazı dili arasındaki farklılıklardan dolayı metinler üzerinde Türkçe dilbilgisi kuralları dikkate alınarak düzeltmeler yapılmıştır. Tüm bu işlemler sonucunda sınıf öğretmenlerinden 99, Türkçe öğreticilerinden 32 olmak üzere toplam 131 sayfalık yazılı metin elde edilmiştir. Elde edilen nitel veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi ilgili nitel bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

1) Öğretmen Görüşlerine Göre Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Okullarına Alınmasının Öğretmen-Öğrenci İlişkisine Etkisine Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmenleri, ilkokullardaki Türkçe öğreticileri ve konaklama tesisindeki Türkçe öğreticilerinin ilkokullara *yabancı uyruklu öğrenciler alınmadan önce* mevcut durum hakkındaki toplam "olumlu" görüş frekansının (f:24), "olumsuz" görüş frekansından (f:4) oldukça yüksek olduğu görülmüştür. İlkokul ve konaklama tesisindeki

Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilerden önce herhangi bir geçmişe sahip olmadıklarından görüş belirtmemişlerdir. Sadece ilkokullarda yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretmek için görevlendirilen ve görüşmeye katılan 2 öğretici göreve başlamadan önce kaygılı ve tedirgin olduklarını ifade etmişlerdir. İlkokullara *yabancı uyruklu öğrenciler alındıktan sonra* ise görüşmeye katılan öğretmenlerin toplam "olumlu" görüş frekansının (f:20), "olumsuz" görüş frekansından (f:46) oldukça düşük kaldığı görülmüştür.

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasıyla öğretmen-öğrenci ilişkilerinin nasıl etkilendiği konusunda sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilen görüşlerin; %80.4'ünün "olumsuz", %19.6'sını "olumlu" olduğu görülmüştür. İlkokullardaki Türkçe öğreticileri tarafından ifade edilen görüşlerin; %12.5'inin "olumsuz", %87.5'inin "olumlu" olduğu görülmüştür. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri tarafından ifade edilen görüşlerin; %57'sinin "olumsuz", %43'ünün "olumlu" olduğu görülmüştür.

Katılımcılar tarafından; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmadan önceki* mevcut durum hakkında en çok ifade edilen olumlu/olumsuz 3 görüş şöyledir:

Olumlu Görüşler:

Demokratik ve samimi bir ortamı vardı (f:14).

Ders akışı ve anlatımı güzeldi (f:7).

Sınıf hâkimiyeti mevcuttu (f:3).

Olumsuz Görüşler (sadece 2 farklı görüş belirtilmiştir):

Sınıf yeni olduğu için alışma süreci yaşandı (f:2).

Kaygı ve tedirginlik vardı (f:2).

Katılımcılar tarafından; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınması sonucu* ortaya çıkan durum hakkında en çok ifade edilen olumlu/olumsuz 3 görüş şöyledir:

Olumlu Görüşler:

Herhangi olumsuz bir durum yaşanmadı (f:10).

Samimi ve demokratik bir sınıf ortamı oluştu (f:3).

Zamanla birbirimize alıştık ve her şey yoluna girdi (f:2).

Olumsuz Görüşler:

Dil ve iletişim problemleri yaşandı (f:11)

Sınıf düzeni bozuldu (f:9).

Öğrenciler arası akademik seviye farkı oluştu, ek süre gerekli oldu (f:5).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrenciler Türk okullarına alındıktan sonra bu uygulamanın öğretmen-öğrenci ilişkilerine daha çok olumsuz yönde etki ettiği belirlenmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenin ve Türk öğrencilerin sevgi ve ilgi gösterdiği, özgür ve rahat bir sınıf iklimiyle karşılaşan yabancı uyruklu öğrencilerin çabuk uyum gösterdiği söylenebilir. Dil ve iletişim problemlerinin olduğu, ara sınıflara alınan ancak hazır bulunuşluk düzeyi düşük olan, Türk kültürüne yabancı ve uyum problemi çeken yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu sınıflarda ise öğretmen-öğrenci ilişkilerinin olumsuz etkilendiği söylenebilir. Ayrıca ara sınıfa alınan ve akademik açıdan yetersiz olan yabancı uyruklu öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda, sınıf öğretmeninin geri kalan bu öğrencilerle ilgilenmesi hem kendisi hem de Türk öğrenciler açısından sorunlara yol açtığı ileri sürülebilir.

2) Öğretmen Görüşlerine Göre Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Okullarına Alınmasının Öğrenci-Öğrenci İlişkisine Etkisine Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen görüşlerin (f:47); %42.5'inin "olumlu", %57.5'inin ise "olumsuz" olduğu görülmüştür. İlkokullardaki Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin (f:8); %12.5'inin "olumlu", %87.5'inin ise "olumsuz" olduğu görülmüştür. Konaklama tesisi Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin (f:4) tamamının (%100) "olumsuz" olduğu görülmüştür.

Katılımcılar tarafından; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmadan önce* mevcut öğrenciler arasındaki ilişki hakkında sadece olumlu görüşler belirtilmiş, olumsuz herhangi bir görüş belirtilmemiştir. En çok ifade edilen olumlu görüş şöyledir:

Olumlu Görüşler (sadece 1 farklı görüş belirtilmiştir):

Sınıfta birliktelik, yardımlaşma ve dayanışma mevcuttu (f:4).

Katılımcılar tarafından; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının* öğrenciler arasındaki ilişkiye etkisi hakkında en çok ifade edilen olumlu/olumsuz 3 görüş şöyledir:

Olumlu Görüşler:

Türk ve yabancı öğrenciler birbirleriyle genel olarak çabuk kaynaştılar (f:19).

Yabancı öğrenciler Türkçe'yi öğrendiler (f:2).

Olumsuz Görüşler:

Yabancı uyruklu öğrenciler dışlandı (f:8).

Yabancı öğrencilerin Türk öğrencilere şiddet uygulaması (f:4).

Öğrenciler arasında kültür farklılığı, dil ve iletişim problemlerinin olması çeşitli sorunlara yol açtı (f:3).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrenciler, Türk okullarına alındıktan sonra bu uygulamanın öğrenci-öğrenci ilişkilerine daha çok olumsuz yönde etki ettiği görülmüştür. Türk öğrenciler ile yabancı uyruklu öğrencilerin ortak etkinliklerle birbirlerine kaynaştırıldığı, yardımlaşma duygularının ön plana çıktığı, öğrencilerin birbirlerinin yanında oturtulduğu sınıflarda, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe'yi daha çabuk öğrendikleri ve Türk öğrencilerle aralarındaki ilişkinin olumlu yönde geliştiği söylenebilir. Kamp ortamında yabancı uyruklu öğrencilerin enerjilerini boşaltacak oyun alanlarının olmaması, yaşam koşullarının kötü olması gibi nedenlerden dolayı birbirleriyle olan ilişkilerinin olumsuz yönde etkilendiği ileri sürülebilir. Türk okullarında öğrenciler arasında kültür ve maddi farklılıkların olması, yabancı uyruklu öğrencilerin dışlanması, akademik açıdan yabancı öğrencilerin yetersiz olması gibi nedenlere bağlı olarak öğrenci ilişkilerinin olumsuz etkilendiği söylenebilir.

3) Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Okullarına Alınmasının Okul Sağlığı, Güvenliği ve Sınıf Disiplinine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğretmenler tarafından belirtilen görüşlerin %85.7'si "olumlu" (f:18), %14.3'ünün "olumsuz" (f:3) olduğu görülmüştür. İlkokullardaki ve konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri ise yabancı uyruklu öğrencilerle birlikte eğitim-öğretime başladıklarından sağlık, güvenlik ve disiplin ile ilgili olarak önceki durum hakkında herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen görüşlerin (f:33); %63.6'sının "olumlu", %36.4'ünün ise "olumsuz" olduğu görülmüştür. İlkokullardaki Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin (f:8); %37.5'inin "olumlu", %62.5'inin ise "olumsuz" olduğu görülmüştür. Konaklama tesisi Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin (f:3) tamamının (%100) "olumsuz" olduğu görülmüştür.

Sınıf öğretmenleri, ilkokul ve konaklama tesisinde görevli Türkçe öğreticilerine göre yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınması sonucu okul sağlığı, güvenliği ve sınıf disiplininde olumsuz yönde etki olduğu söylenebilir.

Katılımcılar tarafından; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmadan önceki* mevcut okul sağlığı, güvenliği ve sınıf disiplini hakkında genellikle olumlu görüşler belirtilmiştir. En çok ifade edilen olumlu/olumsuz görüşlerden bazıları şöyledir:

Olumlu Görüşler:

Sağlık, temizlik, güvenlik ve disiplin konusunda herhangi bir sorun yoktu. (f:15).

Sağlık ve temizlik konusunda herhangi bir sorun yoktu (f:3).

Olumsuz Görüşler:

Birkaç öğrenci disiplin sorunlarına neden oluyordu (f:3)

Katılımcılar tarafından; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının* okul sağlığı, güvenliği ve sınıf disiplini hakkında olumlu ve olumsuz görüşler belirtilmiştir. Sadece konaklama tesisindeki (kamp) Türkçe öğreticileri olumlu görüş belirtmemişlerdir. En çok ifade edilen olumlu/olumsuz görüşlerden bazıları şöyledir:

Olumlu Görüşler:

Sağlık, temizlik, güvenlik ve disiplin konusunda sorun oluşmadı (f:13).

Sağlık ve temizlik konusunda sorun oluşmadı (f:9).

Güvenlik ve disiplin sorunları zamanla azaldı (f:2).

Olumsuz Görüşler:

Güvenlik ve disiplin konusunda sorunlar oluştu (f:11).

Sağlık ve temizlik konusunda sorunlar oluştu (f:6).

Sağlık, temizlik, güvenlik ve disiplin konusunda sorunlar oluştu (f:3).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrenciler Türk okullarına alındıktan sonra bu uygulamanın okul sağlığı, güvenliği ve sınıf disiplinine etkisi ile ilgili olarak öğretmenler tarafından 44 görüş belirtilmiştir. Bu görüşlerin %54.6'sı (f:24) "olumlu", %45.4'ü (f:20) olumsuzdur. Konaklama tesisinde çadır ortamı ve prefabrik dersliklerin eğitim için elverişsiz olduğu, temizlik, sağlık ve ısınma konusunda zorlukların yaşandığı söylenebilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin maddi sıkıntılarından dolayı Türk öğrencilerin eşyalarını alma gibi bir takım güvenlik ve disiplin sorunlarının görüldüğü söylenebilir. Savaş ortamından gelme, kültür farklılıkları ve ailede yeterince ilgi görememe gibi nedenlerden dolayı da yabancı uyruklu öğrencilerin birbirlerine ve Türk öğrencilere fiziksel şiddet uyguladıkları söylenebilir.

4) Öğretmen Görüşlerine Göre Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Geçici Eğitim Merkezlerinden Türk Okullarına Alınmalarına Yönelik Bulgular

Öğretmenler tarafından belirtilen görüşlerin %23.6'sının "olumlu" (f:17), %41.7'sinin "olumsuz" (f:30) ve %34.7'sinin "öneri" (f:25) olduğu, görüşlerin ağırlıklı olarak "olumsuz" ve "öneri" şeklinde olduğu görülmüştür.

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasına yönelik olarak sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen görüşlerin (f:57); %21'inin "olumlu", %45.6'sının "olumsuz", %33.4'ünün "öneri" olduğu görülmüştür. İlkokullardaki Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin (f:9); %33.3'ünün "olumlu", %22.2'sinin "olumsuz", %44.5'inin "öneri" olduğu görülmüştür. Konaklama tesisi Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin (f:6); %33.3'ünün "olumlu", %33.3'ünün "olumsuz", %33.3'ünün "öneri" olduğu görülmüştür.

Katılımcılar tarafından; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınması* hakkında en çok dile getirilen görüşlerden bazıları şöyledir:

Olumlu Görüşler (sadece 1 farklı görüş belirtilmiştir):

Yabancı uyruklu öğrencilerin uyum, kaynaşma, sosyalleşme ve Türkçe'yi öğrenmeleri açısından iyi oldu (f:17).

Olumsuz Görüşler:

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe'yi bilmemeleri ve geçici eğitim merkezlerinde aldıkları eğitimin yetersiz oluşu sorunlara yol açtı (f:17).

Alt yapı ve imkânların yetersiz olması sorunlara yol açtı (f:3).

Proje iyi ancak kamp ortamında yabancı öğrencilerin Türkçe'yi pekiştirme imkânları olmadığından öğretmekte zorluk çekiliyor (f:2).

Öneri Niteliğindeki Görüşler:

Yabancı uyruklu öğrenciler Türkiye'de kalacaklarsa proje devam etmeli aksi takdirde sonlandırılmalıdır (f:6).

Yabancı uyruklu öğrenciler, Türkçe öğretildikten sonra Türk okullarına alınmalıdırlar (f:5).

Türkçe-Matematik derslerine yönelik hızlandırılmış destekleme kursları açılmalıdır (f:4).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınması ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve okullardaki Türkçe öğreticileri; yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe'yi öğrenmeleri, sosyalleşmeleri, uyum ve kaynaşmaları açısından uygulamayı olumlu bulmaktadırlar. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk kültürüne uzak kaldıklarını, Türkçe'yi öğrenmelerinin zor olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar, yabancı uyruklu öğrencilere yönelik sömestr, yaz ve hafta sonu tatilleri ile hafta içi boş zamanlarda Türkçe-Matematik derslerine yönelik destekleme-yetiştirme kurslarının düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasını genel olarak doğru bulurken, uygulamanın aksayan taraflarının olduğunu belirtmişler ve çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin ara sınıflara alınırken sadece yaşlarına bakıldığını ve akademik seviyelerinin göz ardı edildiğini, ara sınıflara fazla sayıda öğrenci alındığını, herhangi bir seviye tespit sınavının yapılmadığını, derslik sayısının az ve sınıf mevcutlarının fazla olduğunu belirtmişlerdir. Savaş ortamından kaçıp gelen ve birçok aile ferdini kaybeden bu çocukların psikolojik desteğe ve sevgiye ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Sınıf öğretmenlerinden bazıları, ilkokullarda açılan yabancı uyruklu öğrenci sınıfının kaynaşma ve uyumu olumsuz etkilediğini, öğrencinin sınıf arkadaşlarından koparıldığını belirtmişlerdir. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilerin kamp ortamından taşınarak Türk okullarında veya inşa edilecek özel sınıflarda eğitime devam etmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcıların, yabancı uyruklu öğrencilere vatandaşlık verilecekse bu öğrencile-

rin devlet okullarına alınmasının devam etmesi; aksi takdirde sonlandırılması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Ancak bu ifadelerin eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve çocukların eğitim hakkına kavuşturulması ilkelerine ters düştüğü söylenebilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilmesi genel olarak desteklenirken sistemin aksayan yönlerinin olduğu ve bir takım çalışmaların yapılması gerektiği söylenebilir.

5) Yabancı Uyruklu Öğrencilerde Görülen İstenmeyen Davranışlar Hakkında Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Yabancı uyruklu öğrencilerde görülen disiplin sorunlarına yönelik öğretmenler tarafından en çok ve ortak olarak belirtilen görüşler şöyledir:

Ders dışı şeylerle ilgilenme, dikkat dağınıklığı, derste sıkılma ve derse karşı ilgisizlik (f:16).

Arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet içeren davranışlar sergileme (f:13).

Birbirleriyle (ders dışı şeylerle ilgili) konuşma (f:10)

Okula geç gelme ve devamsızlık yapma (f:8).

Dersi anlayamadıklarından dolayı ödev yapmama (f:7).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerde görülen disiplin sorunları ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri, yabancı uyruklu öğrencilerin derste çabuk sıkıldıklarını, Türkçe bilmedikleri için dersi anlamadıklarını, birbirleriyle konuştuklarını, kendilerini ifade edemediklerini, arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinden bazıları (f:4) ciddi anlamda herhangi bir disiplin sorunuyla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. İlkokullardaki Türkçe öğreticilerinin, sınıf öğretmenlerinin belirttikleri disiplin sorunlarına benzer sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilerde aşırı gerginliğin olduğunu ve bu öğrencilerin kural tanımadıklarını belirttikleri görülmüştür. Ayrıca kamp ortamında derslik ve çadır şartlarının kötü olduğunu, çocukların oyun alanlarının olmadığını dolayısıyla birikmiş enerjilerini boşaltamadıkları için disiplin sorunlarına yöneldiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılara göre; Türk okullarına alınan yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve iletişim problemlerinden dolayı dersleri anlamadıkları, dersten sıkıldıkları, birbirleriyle konuştukları, geç geldikleri, devamsızlık yaptıkları ve eğitime yeterince önem vermedikleri söylenebilir.

6) Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Disiplin Sorunlarını Sergiledikleri Durumlar Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Yabancı uyruklu öğrencilerin disiplin sorunlarını sergiledikleri durumlara yönelik öğretmenler tarafından en çok ve ortak olarak belirtilen görüşler şöyledir:

Özellikle sözel derslerde Türkçe bilmediklerinden dolayı dersi anlamadıklarında (f:18).

Teneffüs veya serbest etkinlik saatlerinde boş kaldıklarında (f:13).

Seviyelerini aşan herhangi bir etkinlik yapıldığında (f:6).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerin disiplin sorunlarını sergiledikleri durumlar ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri, yabancı uyruklu öğrencilerin GEM'den geldiklerinde Türkçe bilmediklerini ve hazırbulunuşluk düzeylerinin kendi sınıf seviyelerinden oldukça düşük kaldığını, dersi anlamadıklarını ve bunun sonucunda disiplin sorunları sergilediklerini belirtmişlerdir. İlkokullardaki Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilere ödev yapması veya etkinliklere katılması için baskı yaptığında Türk öğrencilerle birlikte olduğu sınıfa gittiğini, o sınıfta kendi öğretmeni baskı uyguladığında yabancı öğrenci sınıfına geldiğini, devamsızlık ve okula geç gelme alışkanlığının olduğunu belirtmişlerdir. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilerde aşırı enerji birikmesi olduğunu, bu enerjiyi boşaltacak oyun veya etkinlik ortamı bulunmadığı için derste ve ders dışında disiplin sorunlarına yöneldiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılara göre; hem Türk okullarında hem de konaklama tesisinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve iletişim problemlerinden dolayı dersleri anlamadıkları, dersten sıkıldıkları, savaş ortamından gelmenin etkisiyle şiddete yöneldikleri, eğitimde herhangi bir hedeflerinin olmaması sebebiyle rahat davrandıkları, teneffüs veya serbest etkinlik saatleri gibi boş kaldıkları zamanlarda disiplin sorunları sergiledikleri söylenebilir.

7) Öğretmen Görüşlerine Göre Yabancı Uyruklu Öğrencilerde Görülen İstenmeyen Davranışların Nedenlerine Yönelik Bulgular

Yabancı uyruklu öğrencilerde görülen disiplin sorunlarının nedenleri ile ilgili olarak öğretmenler tarafından en çok ve ortak belirtilen görüşler şöyledir:

Türkçe dil becerileri konusunda hazırbulunuşluk seviyelerinin düşük olması ve kendilerini ifade etmede yetersiz olmaları (f:19).

Savaş ve şiddet ortamından kaçıp gelmeleri (f:9).

Kültürel farklılıkların olması (f:9).

Gelecek kaygısının olması ve eğitimde bir amaca sahip olmamaları (f:6).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerin sergiledikleri disiplin sorunlarının nedenleri ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri; yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve iletişim konusunda zorlanmaları, kendi kültürlerine göre normal olan bazı davranışların Türk kültürü ile uyuşmaması, yakınlarını savaşta kaybetmeleri, psikolojik ve ekonomik sorunlarının bulunması, okula uyumları konusunda belli bir programın olmaması gibi bir takım nedenlerden dolayı disiplin sorunları sergilediklerini belirtmişlerdir. İlkokullardaki Türkçe öğreticileri, sınıfta tamamen yabancı uyruklu öğrencilerin bulunması, her sınıf seviyesinde bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin bir arada sınıfa alınması ile yaş ve fiziki açıdan dengesizliklerin olması, yabancı öğrencilerin

ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi, sürekli ev ve okul değiştirmeleri gibi bir takım nedenlerden dolayı disiplin sorunları sergilediklerini belirtmişlerdir. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilerin kamp yaşam koşullarının kötü olması, geleceğe yönelik kaygı ve belirsizliklerinin olması gibi bir takım nedenlerden dolayı disiplin sorunları sergilediklerini belirtilmişlerdir.

8) Öğretmen Görüşlerine Göre Yabancı Uyruklu Öğrencilerde Görülen Disiplin Sorunlarına Müdahale Yöntemlerine Yönelik Bulgular

Yabancı uyruklu öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlara müdahale yöntemleri ile ilgili olarak öğretmenler tarafından en çok ve ortak olarak belirtilen görüşler şöyledir:

Veli ile işbirliği içinde olma - Oldukça etkili (f:8).

Öğrenciye sevgi ve ilgi gösterme, güven verme ve sorunlarını giderme - Oldukça etkili (f:6).

Göz teması kurma ve sözlü uyarılar - Kısmen etkili (f:5).

Sevgiden ve sevdiği bir şeyden mahrum bırakma - Oldukça etkili (f:4).

Birebir konuşma - Kısmen etkili (f:2).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerde görülen disiplin sorunlarına müdahale yöntemleri ve bu müdahalelerin etkililik düzeyi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve ilkokullardaki Türkçe öğreticileri; veli ile işbirliği kurmanın, öğrenciye sevgi ve ilgi gösterme, güven verme ve sorunlarını gidermenin çok önemli ve "oldukça etkili" sonuçlar verdiğini belirtmişlerdir. Disiplin sorunları sergileyen öğrenciyi sevgiden veya sevdiği bir şeyden mahrum bırakma yöntemini de sınıf öğretmenleri ve ilkokullardaki Türkçe öğreticileri "oldukça etkili" bulurken, sınıf öğretmenlerinden gelen 1 görüşe göre (SÖ14); öğrenci-öğretmen arasında sevgi bağı yoksa bu yöntemin "etkisiz" kaldığı belirtilmiştir. Sınıf öğretmenleri, ilkokul ve konaklama tesisi Türkçe öğreticileri, göz teması kurma ve sözlü uyarı yönteminin; disiplin sorunu sergileyen öğrenciler için "kısmen" etki ettiğini belirtmişlerdir. Birebir oturup öğrenciyle konuşma yöntemi sınıf öğretmenlerinden gelen 1 görüşe göre sadece uyumlu öğrencilerde "etkili" olduğunu, diğer öğrencilerde "etkisiz" kaldığını belirtmişlerdir. İlkokullardaki Türkçe öğreticilerinden gelen bazı görüşlere göre disiplin sorunu çıkaran öğrenciyle birebir konuşmayı "kısmen etkili", okul yöneticisi ile iş birliği yaparak sürekli problem çıkaran öğrencinin okuldan uzaklaştırılmasının "oldukça etkili" sonuçlar verdiği belirtilmiştir. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticilerinden gelen 1 görüşe göre; öğrencilere ceza yöntemini uygulamanın kötü sonuçlara yol açtığını sadece ödüllendirme yöntemini kullanarak her açıdan zor şartlarda olan kamp öğrencilerine moral vermenin daha etkili sonuçlar vereceği belirtilmiştir. Genel olarak katılımcılar tarafından disiplin sorunlarına yönelik uygulanan yöntemlerin "oldukça ve kısmen etkili" olduğu söylenebilir.

9) Türk ve Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Akademik Başarıları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Sınıf öğretmenleri tarafından belirtilen görüşlerin; %54.7'sinin (f:29) "olumlu", %45.3'ünün (f:24) "olumsuz"; ilkokullardaki Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin; %87.5'inin (f:7) "olumlu", %12.5'inin (f:1) "olumsuz"; konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri tarafından belirtilen görüşlerin; %40'ının (f:2) "olumlu", %60'ının (f:3) "olumsuz" olduğu görülmüştür. Katılımcılardan elde edilen toplam görüşlerin; %57.6'sının (f:38) "olumlu", %42.4'ünün (f:28) "olumsuz" olduğu görülmüştür.

Yabancı uyruklu öğrenciler Türk okullarına alındıktan sonra Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ile ilgili olarak katılımcılar tarafından en çok belirtilen **olumlu** görüşlerden bazıları şöyledir:

Yabancı uyruklu öğrenciler Matematik dersinde sayıları tanıma, basit toplama ve çıkarma işlemlerini yapabilecek seviyeye geldiler (f:11).

Yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe'yi öğrendiler (f:11).

Yabancı uyruklu öğrenciler beden eğitimi, resim, müzik gibi derslerde başarılıdırlar (f:4).

Hem Türk hem yabancı uyruklu öğrencilerin başarısı arttı (f:4).

Yabancı uyruklu öğrenciler Türk okullarına alındıktan sonra Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ile ilgili olarak katılımcılar tarafından en çok belirtilen **olumsuz** görüşlerden bazıları şöyledir:

Akademik açıdan yetersiz olan yabancı uyruklu öğrencilere daha çok zaman ayrıldığı için bu durumdan Türk öğrenciler olumsuz etkilendi (f:9).

Yabancı uyruklu öğrencilerde akademik açıdan yeterince ilerleme olmadı (f:9).

Yabancı uyruklu öğrenciler, okulda açılan yabancı öğrenci sınıfına ilk 4 ders gittikleri için akademik başarıları düştü (f:7).

Katılımcılar tarafından, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının akademik başarıya, Türk öğrenciler açısından "olumsuz" (%55.6) ancak yabancı uyruklu öğrenciler açısından "olumlu" yönde (%62) etki ettiği düşünülmektedir. Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin, yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarılarının düşük olması nedeniyle ders içerisinde onlarla ilgilenmeleri halinde Türk öğrencilerin akademik başarılarının olumsuz yönde etkilenebileceğini düşündükleri görülmüştür. Görüşmeye katılan ilkokullardaki Türkçe öğreticileri, yabancı uyruklu öğrencilerin akademik açıdan oldukça gelişme gösterdiklerini (%87.5) belirtmişlerdir. Ancak görüşmeye katılan bazı sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre (%20.8) okullardaki yabancı uyruklu öğrenci sınıfının, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencilerle kaynaşmalarını ve akademik başarılarını "olumsuz" yönde etkilendiği düşünülmek-

tedir. Katılımcılar tarafından belirtilen "olumlu" görüşler içerisinde (f:38); yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe'yi öğrendikleri (f:11 %28.9), matematik dersinde sayıları tanıma, basit toplama ve çıkarma işlemleri yapabilecek düzeye geldikleri (f:11 %28.9) belirtilmiştir. İlkokullara alınan yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrencilerle etkileşimleri sonucunda, kampta sürekli kendi dillerini konuşmak zorunda kalan yabancı uyruklu öğrencilere göre daha hızlı ve etkili Türkçe'yi öğrendikleri söylenebilir.

10) Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Dâhil Edilmelerine Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüş ve Önerilerine Yönelik Bulgular

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasına yönelik olarak katılımcılar tarafından en çok belirtilen görüş ve önerilerden bazıları şöyledir:

Destekleme ve yetiştirme kursları ile yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe konuşma, okuma ve yazma becerileri kazandırılmalıdır (f:19).

Türk öğrencilerle birlikte sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır (f:16).

MEB tarafından Türkçe-Arapça görsel ve etkinlik ağırlıklı, günlük hayatta işlevsel ders materyalleri hazırlanmalı ve dağıtılmalıdır (f:15).

Seviye sınıfları oluşturularak yabancı öğrencilerin belli sürelerde seviye tespit sınavlarına alınmaları ve yerleştirilmeleri gerekir (f:10).

Yabancı uyruklu öğrencilere güven verilmeli, kucak açılmalı ve bu öğrencilerin sorunlarıyla yakından ilgilenilmelidir (f:7).

Derslikler teknolojik açıdan (akıllı tahta, bilgisayar, projeksiyon, internet vb.) donanımlı hale getirilmelidir (f:6).

Bu görüşler incelendiğinde yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri, ilkokul ve konaklama tesisi Türkçe öğreticilerinden oldukça fazla görüş ve önerinin (f:140) geldiği görülmüştür. Görüş ve önerilerden yola çıkarak bu uygulamanın eksik taraflarının olduğu ve bu eksikliklerin imkânlar dâhilinde tamamlanması durumunda olumlu sonuçların alınacağı söylenebilir. Katılımcılar, özellikle yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve iletişim problemlerini ortadan kaldırmaya yönelik çeşitli etkinliklerin yapılması ve destekleme kurslarının açılması gerektiğini belirtmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrenciler, Türk öğrenciler ve bu öğrencilerin ailelerinin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle bir araya getirilerek toplumsal kaynaşmanın sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Okulların alt yapı yetersizliğinin giderilmesi, yeni derslikler inşa edilerek sınıf mevcutlarının azaltılması, derslikerin bilişim teknolojileri ile donatılması, hem Türk hem de yabancı uyruklu öğrencilerin ders materyallerinin içeriğinin günlük ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte güncellenmesi, öğrencilerin kamp ortamından çıkartılarak müstakil bir derslikte iyi bir seviyeye getirildikten sonra Türk okullarına alınmalarının gerekli olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Görüşmeye katılan öğretmenlerin çok büyük bir bölümünün istenmeyen davranışlarla karşılaştıkları söylenebilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin sergilemiş oldukları istenmeyen davranışlarla ilgili olarak katılımcıların; bu öğrencilerin genellikle ders dışı şeylerle ilgilendiklerini, derste sıkıldıklarını, dikkatlerinin dağınık olduğunu, birbirleriyle konuştuklarını, derse karşı ilgisiz davrandıklarını ve arkadaşlarına fiziksel şiddet uyguladıklarını belirttikleri görülmüştür. Öğretmenler tarafından; yabancı uyruklu öğrencilerde görülen derste sıkılma, dikkat dağınıklığı ve arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet uygulama gibi istenmeyen davranışların temel nedeninin, dil ve iletişim problemlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu konuda; Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010, 27), yabancı uyruklu öğrencilerin genellikle dil ve iletişim problemleriyle birlikte sosyal, kültürel ve maddi anlamda birçok sorunla karşılaştıklarını, bu öğrencilerde yalnız kalma, uyum problemleri, çekinme ve çeşitli psikolojik sıkıntıların görüldüğünü belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerde istenmeyen davranışların görülmesinin nedenlerine ilişkin olarak genellikle; dil ve iletişim eksikliği, kültürel farklılıklar, yeni ortama girerek sosyal kabul ve uyumda sıkıntıların yaşanması, ailelerin ekonomik seviyelerinin düşük olması, aile bütünlüğünün savaştan dolayı bozulması, ailelerin eğitim seviyelerinin düşük olması ve eğitimden çok yaşam koşullarıyla ilgilenmeleri gibi faktörlerden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmüştür. *Öğretmenler*, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk öğrenciler tarafından kabul görmesi ve sosyal uyumlarının desteklenmesi açısından etkili olabilecek etkinliklerin ilkokullar ve konaklama tesisinde yeterince yapılmadığını düşünmektedirler. Bu konuda Can (1996, 509) yabancı uyruklu ve Türk öğrencilerin sosyalleşmeleri için kültürel etkinliklerin yeterince düzenlenmediğini, bu nedenle öğrencilerin birbirlerinden uzaklaştıklarını ifade etmiştir. Taştan ve Çelik (2017) tarafından yapılan araştırmada Suriye ve Irak gibi savaşın olduğu yerlerden Türkiye'ye gelmek zorunda kalan yabancı uyruklu çocukların, maddi yetersizliklerden, dil ve iletişim problemlerinden, kültürel farklılıklardan, ulaşım sorunlarından, bürokratik iş ve işlemlerin nasıl yürütüldüğünü bilmemelerinden ve geleceğe yönelik belirsizliklerden dolayı bir takım sıkıntılar yaşadıkları belirtilmişlerdir. Ayrıca Şeker ve Sirkeci (2015), Suriyeli ailelerin, çocuklarının eğitimi için gerekli hassasiyet ve ilgiyi gösteremediklerini belirtmişlerdir. Topsakal, Merey ve Keçe (2013), maddi sıkıntılar ve ailelerin bilinçsiz olması nedeniyle çocukların okul saatleri içinde veya dışında çalıştırıldıklarını ifade etmişlerdir.

Görüşmeye katılan öğretmenlere göre, öğretmen-öğrenci ilişkilerini olumsuz etkileyen en önemli faktörlerden birisinin dil ve iletişim problemlerinin olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların çoğu; yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe'yi yeterince bilmemeleri, öğretmene sıkıntılarını iletmede zorlanmaları, dersi anlamada sıkıntı çekmeleri gibi bir takım sebeplerden dolayı öğretmen-öğrenci ilişkilerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Ancak katılımcıların çok az bir kısmı; yabancı uyruklu öğrencilerin

dil ve kültürel özelliklerinin gelmiş oldukları coğrafi bölgeyle araştırmanın yapıldığı coğrafi bölgenin benzerlik ve yakınlık gösterdiğinden dolayı Suriyeli ve Iraklı öğrencilerin kültür çatışması ile iletişim sorunları yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda Kıroğlu ve diğerleri (2010, 26), yabancı uyruklu öğrencilerin Türk kültürü ile kendi kültürlerinin birbirine yakın olduğunu, bu nedenle Türkiye'de herhangi bir uyum ve dışlanma problemiyle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenlere göre, yabancı uyruklu öğrencilere güven verilmesi, fikirlerini söyleyebilmesi için demokratik ortam sunulması, sorunlarıyla yakından ilgilenilmesi, Türk öğrencilerle yan yana oturtulup ortak etkinliklere sokulması gibi yöntemlerin istenmeyen davranışları azalttığı düşünülmektedir. Bu bakımdan öğretmenin, demokratik bir sınıf iklimi oluşturarak öğrencilerini rahatlatması ve empati kurmaları konusunda bilinçlendirmesi son derece önemlidir (Doğan, 2011, 68).

Görüşmeye katılan öğretmenlerin, öğretmen-öğrenci *ilişkilerinin*, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmadan önce oldukça olumlu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Katılımcılar tarafından; yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının, öğretmen-öğrenci ilişkilerine daha çok; "olumsuz" etki ettiği düşünülmektedir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin daha çok "olumsuz" görüş belirtmelerinin nedenleri arasında; yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe'yi bilmeden ara sınıflara alınması ile öğrenciler arasında akademik seviye farkının oluşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Görüşmeye katılan Türkçe öğreticilerinin; ilkokullarda eğitim faaliyetlerinin yapıldığı ortamların ve imkânların, konaklama tesisindeki eğitim ortamı ve imkânlarından daha iyi olduğunu; ilkokullara alınan yabancı uyruklu öğrencilerin derste öğrendiklerini okul ortamında uygulama fırsatlarının olması nedeniyle Türkçe'yi daha çabuk öğrendiklerini ve Türk eğitim sistemine daha hızlı uyum sağladıklarını belirttikleri görülmüştür.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmadan önce öğrenci-öğrenci *ilişkilerinin* oldukça "olumlu" olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Görüşmeye katılan öğretmenler tarafından, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının, Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin birbirlerini "olumsuz" yönde etkilemelerine yol açtığı düşünülmektedir. Katılımcıların; Türk öğrencilerinin GEM'den gelen yabancı uyruklu öğrencileri hem yabancı hem de akademik açıdan başarısız oldukları için dışladıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu nedenle katılımcılar, yabancı uyruklu öğrencilerin tek başlarına hareket ettiklerini ve içlerine kapanık hale geldiklerini düşünmektedirler. Ayrıca bazı atılımcıların; yabancı uyruklu öğrencilerden bazılarının fiziksel olarak daha iri yapılı olmalarından dolayı sınıftaki diğer öğrencilere karşı şiddet içerikli davranışlar sergilediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bazı katılımcılara göre ise; yabancı uyruklu öğrencilerin bir arada oldukları zamanlar birbirlerine karşı daha fazla kuralsız ve şiddet içerikli davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Genel olarak katılımcıların; yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının ilk başta ciddi sorunlara yol açtığını ancak zamanla kay-

naşmanın olduğunu ve istenmeyen davranışların azaldığını belirttikleri görülmüştür. Bu konu ile ilgili olarak Topsakal ve diğerleri (2013, 554), yabancı öğrencilerin ilk zamanlar arkadaşlarıyla uyum konusunda birtakım sorunlar yaşadıklarını, yeni gelen öğrencileri kabul etmede zorlukların görüldüğünü, ancak zamanla bu sorunun ortadan kalktığını belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin *okul sağlığı, güvenliği ve sınıf disiplini;* konusunda yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasından önce oldukça "olumlu" düşündükleri, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasından sonra belirtilen görüşlerin "olumlu" (%54.6) ve "olumsuz" (%45.4) şeklinde birbirine yakın olduğu ve "olumlu" görüşlerin az olsa da daha fazla olduğu görülmüştür. Konaklama tesisindeki Türkçe öğreticileri; bulundukları yerde sağlık, güvenlik ve disiplin açısından ciddi sorunların olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre; yabancı uyruklu öğrencilerin ilkokullara alınmasıyla, ilkokullarda sağlık ve temizlik problemlerinin çok az, disiplin sorunlarının ise çok fazla arttığı görülmüştür.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin; *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasına* daha çok "olumsuz" baktıkları; bu uygulamanın "olumlu" yönlerinin olduğu ve bu uygulamayı daha etkili hale getirmek için bir takım "öneriler" sundukları görülmüştür. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınması uygulamasına, katılımcılardan sınıf öğretmenlerinin daha çok "olumsuz", Türkçe öğreticilerinin ise daha çok "olumlu" görüş bildirdikleri görülmüştür. Nitekim Türkçe öğreticilerinin bu proje sayesinde iş buldukları ve geçimlerini sağladıkları, kadrolu istihdam edilmek için de çeşitli girişimlerde bulundukları bilinmektedir. Katılımcılara göre; yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına alınmasının en olumlu tarafının; yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe'yi öğrenmeleri, Türk kültürünü yakından tanımaları ve sosyalleşmeleri olduğu görülmüştür. Çünkü Türkçe öğreticilerine göre kampta öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türk kültürüne yabancı kaldıkları, öğrendiklerini uygulamaya dökme fırsatlarının olmamasından dolayı Türkçe'yi öğrenmede güçlük çektikleri ve sosyal açıdan çeşitli sorunlar yaşadıkları düşünülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak, yabancı uyruklu öğrencilerin GEM'lerde yeterli eğitim almadıkları ve Türk okullarına geldiklerinde hazırbulunuşluk seviyelerinin düşük kaldığı söylenebilir. Ayrıca, Türk okullarında derslik sayısının yetersiz ve sınıf mevcutlarının fazla olması yabancı uyruklu öğrencilerin Türk okullarına gelmesiyle bu durumu daha da yetersiz hale getirdiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretmek için geçici görevlendirilen öğretmenlerin, gelecek kaygıları taşıdıklarını, her an projenin son bulup işsiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kaldıklarını ve bu nedenle mesleklerine kendilerini tam anlamıyla veremediklerini belirttikleri görülmüştür. Katılımcılar; yabancı uyruklu öğrencilerin gelecek kaygısı taşıdıklarını, bu nedenle eğitim açısından herhangi bir hedeflerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Nitekim Taştan ve Çelik (2017, 43) Suriyeli çocukların ve ailelerinin gelecek kaygısı taşıdıkları, belirsizlik içinde yaşadıkları ve eğitimde bir amaca sahip olmadıklarını tespit

etmişlerdir. Ayrıca Buz (2008, 6), (sığınmacı olarak gelen) yabancı uyruklu öğrencilerin %90'ının Türkiye'de kalıcı olmadıkları düşüncesinin hâkim olmasından dolayı eğitimlerine yeterince önem vermedikleri ve okula devam etmediklerini ifade etmiştir. Bu bakımdan yabancı uyruklu öğrencilerin gelecek kaygılarının olması ve eğitimde belli bir hedeflerinin olmaması onların istenmeyen davranışlar sergilemelerine yol açabileceği düşünülmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilere, destekleme ve yetiştirme kurslarıyla Türkçe-Matematik-Fen Bilimleri derslerinde ek öğretim hizmetlerinin sağlanması, dil öğretimi için özel olarak tasarlanmış dersliklerde ve özel olarak yetiştirilmiş öğretmenler tarafından Türkçe'nin tam anlamıyla öğretilmesi ve kendilerinin Türk vatandaşlığına geçmek istediklerini dolayısıyla bunlara Türk vatandaşlığı verilecekse uygulamaya devam edilmesi gerektiği yönünde katılımcılar tarafından bir takım önerilerin geldiği görülmüştür. Ancak bu uygulamanın sona erdirilmesinin eğitimde fırsat eşitliği ve çocukların eğitim hakkına kavuşturulması ilkeleriyle bağdaşmayacağı söylenebilir. Türkiye'de bulunan Suriyelilerin beklentileri ile ilgili olarak Erdoğan (2014, 7) tarafından yapılan çalışmada; Suriyelilerin Türkiye'de bulunmaktan dolayı mutluluk duydukları, Suriye'ye geri dönüşün gittikçe zor olduğunu belirttikleri, herhangi bir işte çalışıp çocuklarına iyi bir eğitim sunmak istedikleri ve Türkiye'de kalıp vatandaşlık alma isteğinde bulundukları ortaya çıkmıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenlere göre, *yabancı uyruklu öğrencilerin istemeyen davranışları sergiledikleri durumların* genellikle; sözel derslerde, teneffüs veya serbest etkinlik saatleri gibi boş kaldıkları vakitlerde, derse giriş-çıkışlarda olduğu görülmüştür. Kendileriyle alay edildiğinde ve öğretmenin kendilerine kızdığı durumlarda az da olsa istenmeyen davranışlara yöneldikleri görülmüştür. Ayrıca katılımcılar tarafından, bazı yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe bilmemelerinden dolayı, özellikle sözel derslerde sıkıldıkları ve dersi anlamadıkları, dolayısıyla istenmeyen davranışlara yöneldikleri görülmüştür.

Görüşmeye katılan öğretmenlere göre, yabancı uyruklu öğrencilerin sergilemiş oldukları *istenmeyen davranışlara karşı uyguladıkları müdahale yöntemlerinin* daha çok, veli ile işbirliği kurmak, Türk öğrencilerle yabancı uyruklu öğrencileri ve bunların ailelerini bir araya getirip ortak etkinliklerle kaynaşmalarını sağlamak, öğrencileri yan yana oturtmak, yabancı uyruklu öğrencilere sevgi ile yaklaşarak onlara güven verici davranışlarda bulunmak ve onların sorunlarını gidermek, Türk öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilere karşı empati kurmalarını sağlamak, dersi eğlenceli hale getirmek, öğrencilere ödül vermek veya sevdikleri şeylerden mahrum bırakmak şeklinde olduğu görülmüştür. Katılımcılara göre; istenmeyen davranışlara karşı uygulanan müdahale yöntemlerinden en etkili olan yöntemin, aile ile görüşme ve ortak hareket etme olduğu düşünülmektedir. Karakaş (2005) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen davranışlara karşı ise en çok; onlarla birebir konuşma, onlara sorumluluk verme ve velileriyle işbirliği kurma gibi yöntemleri kullandıkları saptanmıştır.

İstenmeyen davranışlara karşı uygulanan müdahale yöntemlerini; katılımcıların genel olarak "etkili" buldukları ortaya çıkmıştır. Katılımcılara göre; yabancı uyruklu öğrencilerin sergilemiş oldukları istenmeyen davranışlara karşı uygulanan müdahale yöntemlerinden "en etkili" olan yöntemlerin; veli ile işbirliği içinde olmak, öğrenciye sevgi, ilgi gösterip güven vermek, öğrencinin sorunlarını gidermek, Türk öğrencilerle ortak etkinliklere sokmak, öğrenciyi ödüllendirmek ve sevdiği bir şeyden onu mahrum bırakmak şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciye seviyesine uygun etkinlik ve sorumluluk vermek, hikâye okutmak ve yazdırmak, öğrenciyle göz teması kurmak ve sözlü uyarmak gibi yöntemleri bazı katılımcıların "kısmen etkili" buldukları görülmüştür. Grup oluşturarak öğrenciyi seviyesine göre gruba yerleştirmek ve öğretmen ile öğrenci arasında sevgi bağı yoksa onu sevgiden mahrum bırakmak gibi yöntemleri de bazı katılımcıların "etkisiz" buldukları görülmüştür. Bu konuda Tadesse (2014), yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi açısından öğretmen-veli işbirliğinin oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Arslan (2007), istenmeyen davranışlara karşı ödül ve ceza yöntemini kullanmanın öğretmenlere göre istenmeyen davranışların düzeltilmesinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunun ödüllendirmeyi, cezalandırmadan daha etkili bulduklarını belirttikleri görülmüştür.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden sınıf öğretmenlerinin çoğuna göre, yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine dâhil edilmelerinin, *Türk öğrenciler ve yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarılarına* etkisi; genel olarak Türk öğrenciler açısından "olumsuz" (%55.6) ancak yabancı uyruklu öğrenciler açısından "olumlu" (%62) olarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların geneli; yabancı uyruklu öğrencilerin temel matematik işlemlerinden toplama ve çıkarmada başarı gösterdiklerini, ilk baştaki durumlarına göre Türkçe'yi öğrendiklerini, müzik, resim ve beden eğitimi derslerinde yetenekli ve başarılı olduklarını belirttikleri görülmüştür. Görüşmeye katılan sınıf öğretmenlerinin çoğuna göre; akademik açıdan yetersiz olan yabancı uyruklu öğrencileri, Türk öğrencilerin seviyesine getirebilmenin ek çaba ve zaman gerektirmesi, Türk öğrencilerin akademik başarılarının düşmesine neden olduğunu, kendilerine ek çaba ve zaman ayrılmayan yabancı uyruklu öğrencilerin ise, akademik açıdan başarı gösteremediğini belirttikleri görülmüştür. Görüşmeye katılan bazı sınıf öğretmenleri tarafından; ilkokulların bünyesinde açılan ve her gün ilk 4 ders saatinde tüm sınıflardaki yabancı uyruklu öğrencilerin toplandığı ve Türkçe öğretildiği yabancı öğrenci sınıflarının, az olsa da Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin birbirleriyle kaynaşmalarını engellediği, gruplaşmalara yol açtığı, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olduğu ve akademik başarıyı düşürdüğü belirtilmiştir. Katılımcılara göre; akademik başarı açısından ilkokullardaki yabancı uyruklu öğrencilerin "kısmen"; konaklama tesisindeki yabancı uyruklu öğrencilerin ise "çok az" mesafe aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğuna göre, akademik başarı elde edebilmek için dil ve iletişim problemlerinin bulunmaması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü öğrencilerin dersi anlamaları, anlamadıkları yerleri sormaları ve birlikte etkinliklere katılmaları gerektiği için sınıfta dil ve iletişim problemlerinin bulunmaması gerekmektedir. Bu konuda Can (1996,

506), yabancı uyruklu öğrencilerin uyumları ve başarı elde etmeleri açısından bulundukları ülkenin dilini mutlaka öğrenmeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenler tarafından, *yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine daha hızlı ve etkili bir şekilde dâhil edilebilmesi için*; yabancı uyruklu öğrencisi olan öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerlerine alınmaları, yabancı uyruklu öğrencilere etkili ders anlatabilmeleri için daha verimli yöntem ve tekniklerin öğretilmesi ve zümre toplantıları ile deneyimlerinin paylaşılması, destekleme kursları ile akademik açıdan geri kalan yabancı uyruklu öğrencilerin yetiştirilmesi, Türk öğrenciler, yabancı uyruklu öğrenciler ve ailelerinin ortak sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılmaları gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğunun; MEB tarafından görsel ve etkinlik ağırlıklı ders materyallerinin basılması ve dağıtılması, seviye sınıfları oluşturularak belirli aralıklarla seviye tespit sınavlarının yapılması ve bu sınav sonuçlarına göre öğrencilerin sınıflara yerleştirilmesi, okulların alt yapılarının güçlendirilmesi, yeni dersliklerin oluşturulması ve sınıf mevcutlarının azaltılması, dersliklerin teknolojik açıdan donanımlı hale getirilmesi, yabancı uyruklu öğrenciler ve ailelerinin maddi-manevi sorunlarının halledilmesi için destek verilmesi gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Buz (2008), yabancı uyruklu sığınmacıların farklı özelliklere sahip olduklarını ve onları ülkenin ekonomisine yük olarak görmemek, farklı özelliklerini bir fırsata dönüştürmek için çaba gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir. Topsakal ve diğerleri (2013), yabancı uyruklu aileler ve çocukları için oryantasyon programının düzenlenmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Öneriler

Araştırma bulgu ve sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir: Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik destekleme ve yetiştirme kursları açılmalı, bunlar amacına ulaşıncaya kadar devam ettirilmelidir. Yabancı uyruklu öğrenciler Türk okullarındaki sınıflara alınmadan önce seviye tespit sınavına tabi tutulmalıdır. Okulların altyapısı güçlendirilmeli, derslik sayısı arttırılmalı ve sınıf mevcutları azaltılmalıdır. Yabancı uyruklu öğrencilere uyum programı hazırlanmalı, rehberlik ve psikolojik danışmanlık desteği verilmelidir. Yabancı uyruklu öğrenciler ile Türk öğrenciler ortak sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle kaynaştırılmalı, birbirleriyle iletişim kurmaları güçlendirilmelidir. Ara sınıflara mümkün olduğunda az sayıda yabancı uyruklu öğrenci alınmalıdır. Öğretmenlere kaynaştırma eğitimi hakkında bilgilendirmeler yapılmalı, yabancı uyruklu öğrencilere yönelik farklı ve etkili eğitim yöntem ve tekniklerini kullanmaları için bilgi verilmeli ve sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunup sadece Türkçe bilen öğretmenlere yabancı uyruklu öğrencinin bildiği dillere yönelik temel düzeyde dil eğitimi verilmelidir. Yabancı uyruklu öğrencilerin gelecek kaygıları giderilmeli, eğitimde bir hedefe odaklanmaları için çaba gösterilmelidir. Yabancı uyruklu çocukların, iletişim, ulaşım ve diğer sosyal sorunlarını ortadan kaldırmak için yardımcı olunmalıdır. Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik Türkçe-Arapça, görsel içeriği zengin ve günlük hayatta işlerine yarayabilecek etkinliklerle donatılmış ders kitapları basılmalı ve da-

ğıtılmalıdır. Yabancı uyruklu öğrenci sınıflarının dil eğitimi için önemli olan bilişim teknolojileriyle donatılması gerekir. Yabancı uyruklu öğrencisi olan öğretmenler mahalli veya merkezi hizmet içi eğitimlere alınmalı, dönem başında ve sonlarında zümre toplantılarına katılıp tecrübelerini paylaşmaları sağlanmalıdır. Konaklama tesisindeki derslik ve çadırların sağlık, güvenlik ve temizlik açısından koşullarının düzeltilmesi, gerekirse prefabrik dersliklerde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin servislerle okullara taşınması için imkânlar oluşturulmalıdır.

Kaynakça

AFAD (2017). Göç raporu. http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu_.pdf adresinden 20/08/2017'de alınmıştır.

AFAD (2017a). Geçici barınma merkezlerinde son durum.https://www.afad.gov.tr/tr/2374/Barinma-Merkezlerinde-Son-Durum adresinden 20/08/2017'de alınmıştır.

Arslan, H. (2007). İlköğretim okullarında istenmeyen davranışların düzeltilmesinde ödül ve cezanın öğrenci davranışları üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, *10*(4), 1-14.

Can, N. (1996). Türkiye'de yüksek öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları ve örgütsel yapı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*, 503-512.

Doğan, S. (2011). *Genel lise öğrencilerinin algılarına göre okul tahripçiliği ile okul iklimi arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.

Gülteke, M. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin matematik özel alan Yeterlikleri ile ilgili görüşlerinin analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

Kara, P. ve Korkut, R. (2010). Türkiye'de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, *2*(1), 153-162.

Karakaş, N. B. (2005). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinde gözlenen istenmeyen davranışlar ve öğretmenlerin bunlarla başa çıkma yöntemleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Kıroğlu, K., Kesten, A. ve Elma, C. (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(2), 26-39. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/mersinefd/article/viewFile/1002000065/1002000057 15/12/2017 tarihinde alınmıştır.

MEB (2014). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. 2014/21sayılı yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri genelgesi, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html adresinden 07/03/2017'de alınmıştır.

MEB (2016). MEB ile AB Türkiye delegasyonu arasında proje anlaşması. http://www.meb.gov.tr/meb-ile-ab-turkiye-delegasyonu-arasinda-proje-sozlesmesi-imzalandi/haber/11980/tr adresinden 05/01/2017'de alınmıştır.

MEB (2016a). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün (16.05.2016 tarih ve 89505372-601-E.547077 sayılı yazı) Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı'nın Kuruluşu. http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_05/18020117_gocveacildurumegitimdb.pdf adresinden 08/03/2017'de alınmıştır.

MEB (2016b). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi, http://pictes.meb.gov.tr/www/projemiz/icerik/35, adresinden 08/03/2017'de alınmıştır.

Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, *7*(2), 421-455. http://ilkogretimonline.org.tr/vol7say2/v7s2m15.pdf adresinden 10/01/2018'de alınmıştır.

Şeker, B. D. & Sirkeci, I. (2015). Challenges for refugee children at school in Eastern Turkey. *Economics and Sociology, 8*(4), 122-133. DOI: 10.14254/2071-789X.2015/8-4/9

Tadesse, S. (2014). Parent involvement: Perceived encouragement and barriers to African refugee parent and teacher relationships. *Childhood Education, 90*(4), 298-305. DOI: 10.1080/00094056.2014.937275.

Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Topsakal, C., Merey, Z. ve Keçe, M. (2013). *Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma*, www.sosyalarastirmalar.com adresinden 10/01/2018'de alınmıştır, ISSN: 1307-9581.